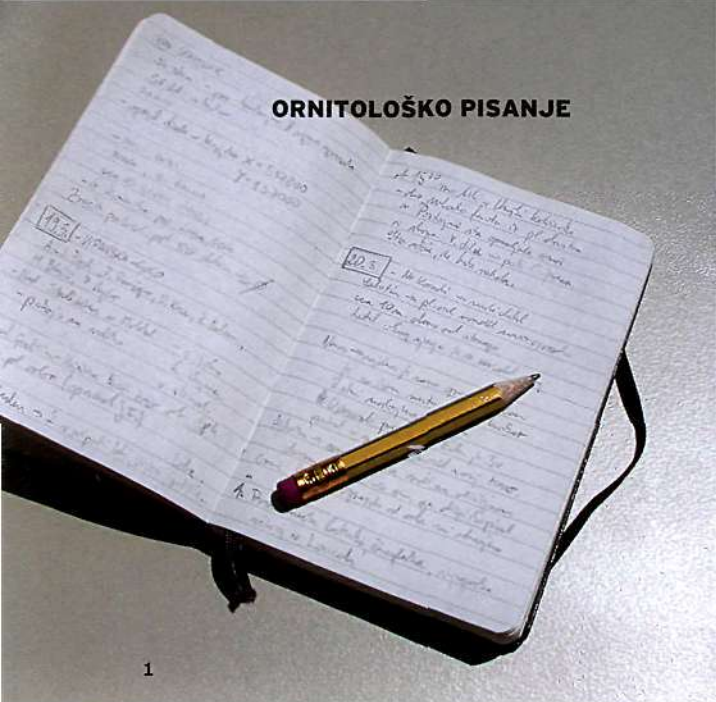

ORNITOLOŠKO PISANJE

Kaj pisati? // Al Vrezec

1: Ena izmed pomembnih nalog vsakega ornitologa je, da si svoja opazovanja vestno beleži v terensko beležnico. foto: Tomaž Mihelič

2: Pegasta sova (*Tyto alba guttata*). foto: Franc Bračko

Terenska beležnica je poleg daljnogleda, teleskopa in določevalnega priročnika osnovna oprema vsakega ornitologa. Poleg iskanja in določevanja ptic na terenu sodi v ornitološko delo tudi vestno zapisovanje opažanj v terensko beležnico. Zapisi so največkrat seznami vrst s števili prešteti osebkov, ki smo jih določenega dne opazili na določenem območju. Poleg tega k seznamu sodijo še zapisi o zanimivejših opažanjih in risbe težje določljivih ptic, ob katerih se bomo s priročnikom v roki pozabavali doma. V beležnicah se tako sčasoma nabere cel kup ornitoloških podatkov, ki so lahko zanimivi tako s favnističnega, ekološkega, vedenjskega kot varstvenega vidika in s tem zanimivi tudi za širšo ornitološko javnost. Takšni podatki so v obliki krajših prispevkov o posameznih vrstah ptic objavljeni denimo v reviji *Acrocephalus* v rubriki Iz ornitološke beležnice. Predmet tokratne obravnave bo torej kratek strokovni ornitološki prispevek.

Prvi vtis na vsakega opazovalca ptic, ki se je zadovoljen vrnil z uspešnega terena, naredijo gotovo redkejše vrste, torej tiste, ki jih z območja opazovanja ni vajen ali pa so zanj še povsem nove. To je tudi prva točka, ki nam pove, ali je vredno naše opazovanje obelodaniti širše ali ne. Seveda je redkost opazovane vrste lahko le naša predstava, zato se je treba pred odločitvijo, ali je naše opazovanje širše zanimivo ali ne, prepričati v že objavljenih delih, torej knjigah, člankih in drugih nam dostopnih virih. Oglejmo si pripravo in zapis krajšega ornitološkega prispevka na primeru opazovanja pegaste sove v Savinjski dolini (prispevek je bil objavljen v reviji *Acrocephalus* 24 (119): 149-150). V terenski beležnici je v zvezi s tem opazovanjem nastal sledeči zapis:

1.11.2002 - Slovenija, Savinjska dolina, avtocesta v bližini Latkove vasi pri Polzeli, 280 m n.v., UTM WM02
Tyto alba guttata - 1 kadaver, drugoletna samica.

Osebnost se mi je zdel podatek zanimiv, saj sem se s pegasto sovo v Sloveniji le malokrat srečal, še manjkrat pa sem jo videl povoženo ob cesti, čeprav to žal resnici na ljubo ni več

tako redek pojav. Svoje opazovanje oziroma najdbo bi podoživel nekako takole:

Proste dni okoli prvega novembra 2002 sem preživel na našem vikendu v Dravinjski dolini. Dobro spočit sem se 1.11.2002, ko se je sicer mrakobni dan že dobro prevesil v drugo polovico, odločil, da se poslovim od domačih, ki so še vztrajali na vikendu, in napotim nazaj proti Ljubljani. Pot me je vodila po tkrat še razmeroma novi avtocesti mimo Celja, kjer sem opazoval le tu in tam kakšno kanjo *Buteo buteo* in sivo vrano *Corvus corone cornix*, povsem običajni vrsti tamkajšnje občestne avifavne. Presenečenje me je čakalo, ko sem se peljal skozi Savinjsko dolino. Nekje v bližini Latkove vasi pri Polzeli sem sredi avtoceste zagledal nekaj, kar je spominjalo na štruco kruha, a sem se takoj spomnil dogodivščine, ko sva s kolegom Borutom Rubiničem pred leti iskala povožene sove za njegovo raziskavo. Pomislil sem, da bi lahko bila štruca pravzaprav mrtva pegasta sova. Nemudoma sem zavrl in ustavil ob robu avtoceste, po kateri so se podili številni avtomobili. Na vrsti je bilo torej precej težavno prečkanje avtoceste. Po nekaj minutnem čakanju sem se le prebil do sredine in res našel povsem svež kadaver pegaste sove. Bila je drugoletna samica temnejše podvrste *Tyto alba guttata*.

Zgornji zapis, napisan v nekoliko doživljajsko in literarno navdahnjenem slogu, je seveda povsem resničen in korekten, a je za vsakogar, ki išče v njem konkretne podatke in vsebino, povezano s pegasto sovo, povsem neuporaben. Težava je v kupu odvečnih informacij (v zgornjem tekstu označenih z rdečo), ki so s stališča doživljajskega spisa povsem dobrodošel dodatek, s stališča strokovnega teksta pa velika napota, ki zgolj zamegljuje našo osnovno informacijo, ki smo jo želeli z zapisom povedati, torej najdbo kadavra pegaste sove. Tehtne informacije so dobesedno skrite v kupu nepomembnih podatkov. Za potrebe strokovnega in jasno napisanega teksta je zato treba besedilo nekoliko prečistiti in preurediti ter izluščiti bistvo sporočila. Tako dobimo sledeči zapis:

Dne 1.11.2002 sem se skozi Savinjsko dolino peljal po razmeroma novi avtocesti. V bližini Latkove vasi pri Polzeli (280 m n.v., UTM WM02) sem sredi avtoceste našel povsem svež kadaver pegaste sove. Bila je drugoletna samica temnejše podvrste *Tyto alba guttata*.

Seveda pa je to sedaj le gol podatek. Bralec tako ne ve, ali je najdba pomembna ali ne oziroma kaj lahko to opazovanje pomeni. Podatek je zato potrebno ovrednotiti, kar bo naše opazovanje uvrstilo v okvir že znanih dejstev o pegasti sovi v Sloveniji. Tu moramo poseči po ornitološki literaturi, ki nam je na voljo. Za Slovenijo sta vsaj pri začetnem vrednotenju podatkov zelo primerna oba ornitološka atlasa, torej Geistrov Ornitološki atlas Slovenije iz leta 1995 za gnezdilce in Sovincev Zimski ornitološki atlas Slovenije iz leta 1994 za prezimovalce. Iz obeh knjig tako za pegasto sovo izvemo, da podatkov o njenem pojavljanju v Savinjski dolini vsaj do izida obeh atlasov ni bilo. To pa da pričujočemu podatku že povsem drugačno vrednost. Atlas pa obravnavata le obdobji gnezdenja in prezimovanja, ne pa tudi selitve, zato je treba pobrskati še po kakšni objavi, v kateri bi bilo pojavljanje pegaste sove v Savinjski dolini morda že omenjeno. Večina novodobnih strokovnih ornitoloških prispevkov iz Slovenije je zbranih v revijah *Acrocephalus*, *Annales*, *Falco*, *Scopolia* in *Biota*, nekaj pa tudi v drugih revijah. Najbolj priročno je torej, da se s svojo raziskovalno žilico zaženemo še v te prispevke. In res je o sovah spodnje Savinjske doline v reviji *Acrocephalus* leta 2000 pisal že M. Vogrin, ki pa v svojem delu omenja le lesno sovo *Strix aluco* in malo uharico *Asio otus*, pegaste sove pa ne. Naša ugotovitev je torej, da gre pri novembrski najdbi res za prvo pojavljanje pegaste sove v Savinjski dolini, vsaj kar se novejšega obdobja tiče, saj starejše literature tokrat nismo vzeli v poštev. Zato v strokovnem besedilu ne smemo pozabiti in ustrezno citirati literature, s pomočjo katere smo ovrednotili svoj podatek. Za vsako trditvijo, ki ni naša in smo si jo sposodili od drugod, moramo navesti vir, od koder smo trditev dobili. S temi ugotovitvami dopolnjeni prispevek bi tako bil videti nekako takole:

Resnična meja oziroma potek hibridne cone obeh podvrst pegaste sove v Sloveniji še danes ni jasna. Med obema subpopulacijama tako v SV kot v JZ delu države ni jasne povezave, saj med njima zeva veliko nezasedeno območje, kakršno je na primer Savinjska dolina, in to tako v gnezditvenem kot zimskem času [Sovinc, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. – Tehniška založba Slovenije, Ljubljana; Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana]. Celo podrobnejša raziskava sov Savinjske doline pojavljanja pegaste sove v njej ni potrdila [Vogrin, M. (2000): Sove spodnje Savinjske doline. – *Acrocephalus* 21 (98–99): 43–45]. Dne 1.11.2002 sem se skozi Savinjsko dolino peljal po razmeroma novi avtocesti. V bližini Latkove vasi pri Polzeli (280 m n.v., UTM WM02) sem sredi avtoceste našel povsem svež kadaver pegaste sove. Bila je drugoletna samica temnejše podvrste *Tyto alba guttata*. Čeprav gre za podatek iz negnezditvenega obdobja, potrjuje pojavljanje pegaste sove v Savinjski dolini, ki glede na njeno zgolj klateško lastnost ne izključuje tudi njenega gnezdenja. Pregled bližnjih starih ostrešij bi morda dal jasnejši odgovor na to vprašanje.

Podatek je tako ovrednoten in prispevek je dobil že skoraj končno podobo v obliki strokovnega besedila, ki obravnava favniščno zanimivost. Še vedno pa lahko pomislimo, ali nam lahko podatek postrže tudi s kako drugo vsebino. Dejstvo je, da so sove velikokrat žrtev prometa, kar je za primer italijanskih avtocest prikazal B. Rubinič v članku, objavljenem v reviji *Acrocephalus* leta 2000. Zato lahko na primeru naše pegaste sove izpostavimo tudi ta varstveni vidik. Za končno podobo je treba prispevku dodati še naslov, kratek

povzetek v angleškem jeziku in avtorjev naslov. Prispevek, pripravljen za objavo, je tako videti nekako takole:

Pegasta sova *Tyto alba*

Barn Owl - first record for the Savinja valley (NE Slovenia). On 1 Nov 2002, a fresh cadaver of 2nd winter female of *T. a. guttata* subspecies was found on the motorway in the vicinity of Latkova vas near Polzela (UTM WM02). A detailed inspection of the old attics nearby would give us an answer whether this owl breeds in the Savinja valley as well.

Resnična meja oziroma potek hibridne cone obeh podvrst pegaste sove v Sloveniji še danes ni jasna. Med obema subpopulacijama tako v SV kot v JZ delu države ni jasne povezave, saj med njima zeva veliko nezasedeno območje, kakršno je na primer Savinjska dolina, in to tako v gnezditvenem kot zimskem času [Sovinc, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. – Tehniška založba Slovenije, Ljubljana; Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana]. Celo podrobnejša raziskava sov Savinjske doline pojavljanja pegaste sove v njej ni potrdila [Vogrin, M. (2000): Sove spodnje Savinjske doline. – *Acrocephalus* 21 (98–99): 43–45]. Dne 1.11.2002 sem se peljal skozi Savinjsko dolino po razmeroma novi avtocesti. V bližini Latkove vasi pri Polzeli (280 m n.v., UTM WM02) sem sredi avtoceste našel povsem svež kadaver pegaste sove. Bila je drugoletna samica temnejše podvrste *Tyto alba guttata*. Čeprav gre za podatek iz negnezditvenega obdobja, potrjuje pojavljanje pegaste sove v Savinjski dolini, ki glede na njeno zgolj klateško lastnost ne izključuje tudi njenega gnezdenja. Pregled bližnjih starih ostrešij bi morda dal jasnejši odgovor na to vprašanje. Na savinjski avtocesti sem pred časom našel tudi kadaver male uharice *Asio otus*, kar kaže na problem smrtnosti sov na nižinskih avtocesteh, ki je bil podrobno predstavljen za italijanske avtoceste, kjer sta bili glavni žrtvi prometa prav pegasta sova in mala uharica [Rubinič, B. (2000): Smrtnost sov Strigiformes na avtocestah med Bologno in Trbižem (Italija) pozimi 1998–99. – *Acrocephalus* 21 (98–99): 67–70].

Al Vrezec, Pražakova 11, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: al.vrezec@nib.si

Na koncu naj povzamem osnovna pravila, ki se jih moramo držati, če želimo napisati dober strokovni prispevek:

- pri pisanju izhajajmo iz osnovne ideje ali dejstva, ki ga želimo sporočiti in mora biti jasno izpostavljen;
- ne pišimo nepomembnih, doživljajskih podatkov, ki delajo naš prispevek manj pregleden in jasen;
- osnovni podatek ovrednotimo s pomočjo že objavljenih del, ki jih ustrezno citiramo;
- podatek je dejstvo, iščimo vsebino oziroma, kaj nam podatek lahko pove.

Še to. Ob pripravi končne podobe prispevka se zgledujemo po pravih pisanja in po že objavljenih prispevkih v reviji, kjer bi želeli svoj prispevek objaviti. Bolj se bomo oddaljevali od pravil, kasneje bo naš prispevek objavljen, poleg tega pa obstaja večja verjetnost napak, ki jih lahko nehote vneso urednik, ki mora slabše pripravljene prispevke popraviti in uskladiti s pravili pisanja, preden so ti objavljeni. Sami seveda najbolj vemo, kaj smo na terenu res opazili in kaj smo s svojim prispevkom res želeli sporočiti, zato naj nam ga ne bo težko ustrezno oblikovati. Navsezadnje smo za vsebino, ki je objavljena, podpisani sami in ne urednik, zato za morebitne napake seveda odgovarjamo sami kot avtorji. ●